

До
Научното жури за провеждане на конкурс
за „професор“ по професионално направление
3.6. Право (Гражданско и семейно право)
в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“,
обявен в ДВ, бр. 64/3.8.2018 г.

СТ А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Златимир Орсов – катедра „Гражданскоправни науки“ на Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ като член на научното жури, назначено със заповед № РД-38-589/21.9.2018 г. на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“

относно: оценяване на кандидатите в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 3.6 Право (Гражданско и семейно право) в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски

Уважаеми членове на научното жури,

Условията и реда за заемане на академичната длъжност „професор“ в обявения конкурс по професионално направление 3.6 Право (Гражданско и семейно право) в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ се определят с чл.29 – чл.29в от ЗРАСРБ в редакцията му до измененията на този закон, обнародвани в ДВ, бр. 30 от 3.4.2018 г., тъй като процедурата е открита и не е завършила преди влизането в сила на тези изменения на 4.5.2018 г. – §40 от ПЗР на ЗИД на ЗРАСРБ, обн. ДВ, бр.30/2018 г.

Единствен кандидат в конкурса е доц. д-р Павел Атанасов Сарафов. Той отговаря на формалните изисквания по чл.29, ал.1, т.1 и 2 от ЗРАСРБ – придобил е образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.6 Право в СУ „Св. Кл. Охридски“ на 15.1.2001 г. след успешна защита на дисертация на тема: „Правото на собственост и неговите ограничения“ и повече от две

академични години заема академичната длъжност „доцент“ в Юридическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“ – от 2013 г. и до сега.

В продължение на повече от 20 години Павел Сарафов е водил като асистент, старши асистент и главен асистент в Юридическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“ семинарни занятия по гражданско право – обща част, вещно право, облигационно право, семейно и наследствено право, търговско право. През периода 2010 – 2012 г. чете лекционния курс по Основи на частното право в редовната форма на обучение в специалността Международни отношения към Юридическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“. От учебната 2012 – 2013 г. и до сега чете лекционен курс по вещно право на студенти от редовния и задочен курс на обучение в същия факултет.

Кандидатът е представил за участие в конкурса следните научни трудове:

- една монография: Съседското право като институт на вещното право в България, София: Сиела, 2018, 222 страници;

- три статии:

1. Относно факторите за установяване възгледа за правото на собственост в модерното частно право. – В: Theo poster. Сборник в памет на гл. ас. Теодор Пиперков. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2014, 175-185;

2. Идеологическият подход при осмислянето на правото на собственост и неговите познавателно-понятийни последици за гражданското право. – В: Сборник научни изследвания в памет на Теодор Пиперков. Велико Търново, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2016, 161-176;

3. Съотношение между способите за защита на вещните права. – Търговско право, 2017, № 2, 17-31.

Представените научни трудове отговарят на формалните изисквания на чл.29, ал.1, т.3 и т.4 от ЗРАСРБ – никой от тях не повтаря дисертационния труд „Правото на собственост и неговите ограничения“, въз основа на който Павел Сарафов е придобил образователната и научна степен „доктор“ и монографията „Физическото лице търговец“, София: Сиби, 2012, която е хабилитационния му труд за заемане на академичната длъжност „доцент“.

В приложимото към настоящия конкурс законодателство няма легално определение за „монография“, но според общоприетото разбиране в правната наука за съдържанието на това понятие книгата на доц. д-р Павел Сарафов „Съседското право като институт на вещното право в България“ може да се

определи като монография, тъй като е в обем от 222 страници и е систематично, оригинално и изчерпателно научно изследване на съседското право като институт на обективното българско вещно право. Изложението е структурирано в девет глави, а те от своя страна – в точки и подточки. В началото на монографията е представено съдържанието ѝ, а в края – използваната литература.

Книгата „Съседското право като институт на вещното право в България“ е първото монографично изследване на този институт в българската правна литература, което само по себе си представлява принос в нея. Конкретните научни и научно-приложни приноси на монографията, според мен, са следните:

1. Дефинирането на съседското право като самостоятелен институт на българското вещно право.

Авторът определя съседското право като система от правни норми, които включват различни ограничения и установени граници в упражняването на правото на собственост и другите вещни права върху недвижими имоти, изградени най-често на реципрочна основа, чийто обединяващ смисъл е да се осигури нормалното и спокойно използване на тези имоти (с.58).

Въз основа на историческо и сравнителноправно изследване авторът обосновава извода си, че независимо как институтът на съседското право е организиран в законодателството, нормативните предписания на неговите разпоредби са обединени от една обща идея и цел, а именно – **нуждата да се балансират различните интереси на притежателите на субективни вещни права върху съседни или близкостоящи недвижими имоти по начин, позволяващ на всеки от притежателите им да осъществява правомощията от съдържанието на своето право без да провокира защитата, с която се ползва субективното вещно право, съществуващо върху съседния или близкостоящия имот.**

2. Обосновката на зависимостта между икономическото устройство и господстващите идеологически възгледи в обществото и количеството, степента на обобщение и прилагането на разпоредбите на съседското право като институт на обективното българско вещно право (глави първа – трета).

Задълбочена и интересна е съпоставката на уредбата на съседското право по отменения ЗИСС и по действащия ЗС в различните периоди на съществуването му. Авторът обосновава, че съседското право по ЗИСС е отделен и разграничаващ се институт от института на поземлените сервитути върху съседни недвижими имоти и се характеризира с широка разгърнатост и голяма

обстоятелственост на предписваното поведение като контрапукт и коригиращ фактор на свободата, която частната собственост върху недвижимите имоти предоставя на своя носител. Съседското право в ЗИСС регулира обществените отношения по частноправен и индивидуално практикуван начин, при който почти няма служебно начало при прилагане на съответните разпоредби (поради малкия обхват на благоустройственото законодателство), а всяко заинтересовано лице трябва само да се погрижи за налагане на тяхното спазване. Съседското право в създадения през 1951 г. Закон за собствеността продължава традицията на ЗИСС то да бъде уредено като отделен и различаващ се институт от института на поземлените сервитути, но носи белезите на историческото време, когато е създаден закона и е подчинено на целите, които му се възлагат – силно ограничена по обем частна собственост, доминирана от т. нар. “социалистическа собственост” като основа на общественото развитие, което е довело до изоставяне на подробния и казуистичен подход на ЗИСС и уредба на съседското право само с три законови текста – чл. 50 до чл. 52 от ЗС. Авторът обосновава извод, че при толкова обобщена нормативна уредба е невъзможно да се обозре предметния обхват на института. Извършеното през 90-те години на XX в. и първото десетилетие на XXI в раздържавяването на собствеността чрез реституцията и приватизацията е възстановило широката разпространеност на частната собственост върху недвижимите имоти и с това се е възстановило значението на съседското право като регулатор на отношенията между собственици на съседни недвижими имоти. То вече се прилага при относително висока степен на приложение на благоустройственото законодателство. С това много от въпросите, които касаят съседското право преминават в сферата на административното регулиране.

3. Анализът на адресатите на съседското право (глава шеста).

Авторът е обосновал, че институтът на съседското право има универсален характер – отнася се до всички правни субекти, независимо от техния вид и правни особености. Основните му адресати са титулярите на субективни вещни права върху недвижими имоти и преди всички – собственикът, по отношение на който нормите на съседското право действат в пълна степен. Разгледано е приложението на съседството право и по отношение на владелците и квазивладелците, доколкото те фактически упражняват вещни права, както и по отношение на ползвателите на недвижими имоти на облигационно основание. Направен е извод, че те са в двойствено правно положение – от една страна те не

са носители на вещни права и не упражняват такива, а от друга страна са адресати на нормативни изисквания, които в една или друга степен са свързани с отношенията между съседни имоти. Тази двойственост не ги прави същински адресати на съседското право – те не се ползват с правната защита, с която се ползват вещните права; не могат да установяват тежести във връзка с положението на съседство относно недвижимите имоти; не могат да дават съгласие за свързано застрояване на имота или за скъсяване на отстоянията от границата при засаждане на растения в съседния имот.

4. Разграниченията между съседското право и ограниченията на правото на собственост, произтичащи от поземлените сервитути:

- разлики в активната материалноправна легитимация, чрез която лицата следва да обосноват претенцията си – титулярът на сервитутно право трябва да докаже правото си на сервитут, а при ограниченията, произтичащи от съседското право, трябва да се доказва друго материално право – право на собственост, ограничено вещно право, облигационно право, свързано с ползването на вещта;

- при сервитутите ограничението произтича от изрично съществуващо ограничено вещно право върху чужд имот, докато ограничението при съседското право произтича направо от закона;

- при поземлените сервитути има функционално обособяване на имотите на господстващ и служещ, докато при съседското право имотите са във функционално равнопоставено положение;

- ограничението, произтичащо от сервитут, е пространствено локализирано, докато ограниченията произтичащи от съседското право са налице откъм всички граници на имота;

- ограничението, произтичащо от сервитут, има еднопосочен характер – то идва от господстващия имот и се пренася към служещия имот, докато ограниченията от съседското право са като правило с взаимен, т. е. двупосочно ориентиран характер;

- ограничението, свързано със сервитут, се установява само в полза на един имот – господстващия, докато ограниченията, свързани със съседското право се отнасят до всички недвижими имоти, които граничат или се намират в близост до други имоти.

5. Анализът на обществените отношения предмет на регулиране от съседското право

Оригинален и обоснован е изводът на автора, че съседските отношения имат вещен характер, вкл. и когато субекти по тях са лица в облигационноправно качество т. е. държатели на чужди вещи – наематели, арендатори, заематели за послужване, концесионери, тъй като тези лица не изискват престативно поведение от насрещно задължен правен субект и не са в положението на кредитори, които очакват другата страна да удовлетвори техен облигационен интерес. Те не са и длъжници, които на свой ред да трябва да удовлетворяват интереса на своя кредитор чрез престативно действие. Съседското право ги поставя в положението на лицето, за което те упражняват фактическата власт върху недвижимия имот - както него те трябва да спазват редица ограничения по отношение на имота, който държат, произтичащи от съседството или близостта с него на други имоти.

Оригинален и обоснован е изводът на автора, че съседските правоотношения са с относителен характер. При тях страните са предварително известни и определени и това са носителите на права върху съседни недвижими имоти. Авторът разкрива характера на съседските правоотношения и чрез тяхното съдържание – задълженията, които страните по правоотношението имат една спрямо друга: а) задължението за непречене при упражняване на своето право и б) задължение за търпене на въздействието, идващо от упражняването на права спрямо чуждия имот. От анализа си авторът прави извод, че правата и задълженията по съседските правоотношения са с функционален характер. Те нямат някакво самостоятелно съществуване, вън и независимо от упражняването на материалните имуществени права във връзка с недвижимите имоти. Самото им обособяване правно-технически е по-скоро с помощен характер, тъй като то следва да обслужи намирането на точния баланс и равновесие при упражняването на правата върху недвижимите имоти и свързаната с него граница при колизията на тези права.

Авторът изтъква като важна характеристика на съседските отношения техния колизионен характер. Изследвал е до какво се свежда той като е отбелязал, че колидирането е закономерен резултат от обстоятелството, че две права взаимно се срещат и се противопоставят, по начин, че всяко оказва влияние на другото.

Изяснено е защо съседските правоотношения са със симетрично съдържание – влиянието, което си оказват страните по съседските правоотношения е взаимно, то протича от единия имот към другия и обратно от

втория имот към първия. При това взаимодействието между страните по съседското правоотношение е изградено на паритетна основа, а не на основата на някаква корелативна зависимост. Всеки разполага с такива и толкова възможности, с каквито и колкото разполага другия като в същото време се подчинява на такива и толкова задължения, с каквито е обвързан другия.

6. За първи път в българската правна литература авторът е изследвал въпроса за колективното начало като особен принцип при уреждане на съседски отношения в рамките на етажната собственост (глава девета).

За мен е очевидно, че авторът ще продължи изследванията си върху съседското право и поради това бих му препоръчал известно реструктуриране и обогатяване на изложението, което би го подобрило, според моето мнение. Историческото и сравнителноправното изследване (глави 1 – 3) биха могли да бъдат обединени в една глава и изложението да се обогати с уредбата на съседското право по руското законодателство. Има логика да бъдат обединени в една четвърта и пета глави – разграниченията на изследвания институт от други е част от определянето на неговата същност. Освен това обемът на обединената глава би бил съразмерен с обема на останалите глави. Намирам за логично сегашната седма глава, заедно с главата на нормените адресати на съседското право да предхождат главата за същността на института на съседското право.

Трите статии, с които доц. д-р Павел Сарафов участва в конкурса, са в изпълнение на чл.29, ал.1, т.4 от ЗРАСРБ и тъй като книгата „Съседското право като институт на вещното право в България“ удовлетворява изискванията на предходната т.3 – кандидатът да представи публикувана монография, то не е нужно да се преценява дали тези статии в своята съвкупност са равностойни на монография.

Статиите „Относно факторите за установяване на възгледа за правото на собственост в модерното частно право“, публикувана в сборника “Theo poster. Сборник в памет на гл. ас. Теодор Пиперков” и „Идеологическият подход при осмислянето на правото на собственост и неговите познавателно-понятийни последици за гражданското право“, публикувана в „Сборник научни изследвания в памет на Теодор Пиперков“, следва да се разглеждат като две части на едно цяло изследване и като методологическа и познавателна предпоставка на монографията „Съседското право като институт на вещното право в България“. Научните приноси в двете статии според мен се изразяват в обосновката на

зависимостта на юридическата представа за правото на собственост от общественно-икономическите отношения и идеологическото им осмисляне в определен исторически период и гарантирането на тези правоотношения чрез правораздаването.

Научните приноси в статията „Съотношение между способите за защита на вещните права“, публикувана в кн. 2 на списание „Търговско право“ от 2017 г. според мен се изразяват подробно изследване на формите на съотношение между различни способности за защита на вещни права и извода, че като правило лицето, чието субективно вещно право е нарушено има свобода на избора при използването им. Тази статия е част от препоръчителната литература за студентите по право в Юридическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“.

В заключение: качеството на научните трудове, които доц. д-р Павел Атанасов Сарафов е представил в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 3.6 Право (Гражданско и семейно право) в Юридическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“, обосновават извода ми, че научното жури следва да го обяви за спечелил този конкурс и да предложи на Факултетния съвет на Юридическия факултет да го избере на тази академична длъжност.

София, 5 декември 2018 г.

доц. д-р Златимир Орсов